

ЗДАТНІСТЬ ДО РЕФЛЕКСІЇ ЯК АДАПТИВНИЙ РЕСУРС КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Лебідь О. В.

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри інноваційних технологій з педагогіки,
психології та соціальної роботи
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»
м. Дніпро, Україна*

Проблема активізації ресурсів особистості в сучасних життєвих і професійних умовах була і є однією з найважливіших у науковій літературі, проте в умовах повномасштабної війни вона набула особливого значення. У таких умовах у житті кожного українця виникло багато особистісних і професійних проблем, і вони змушені були шукати можливості для подолання цих труднощів або хоча б для збереження контролю над ситуацією. Особливо гостро переживали цю ситуацію керівники закладів загальної середньої освіти.

Наведемо деяку статистику, яка подається на сайті Освіта.UA. У результаті повномасштабної війни росії проти України близько 800 тисяч школярів змінили форму здобуття освіти з денної на дистанційну (з 17 669 учнів у 2021 році до 772 909 у 2022 році) та сімейну (домашню) (з 4 695 до 64 409 учнів відповідно). З огляду на постійну загрозу безпеці учасників освітнього процесу, в першому півріччі 2022/23 н. р. не вдалося відновити очне навчання у повному обсязі. Лише 15% закладів освіти працювали очно, 33% – дистанційно, 51% – змішано, поєднуючи очне та дистанційне навчання [2]. З огляду на ці факти, констатуємо, що функціонування закладів загальної середньої освіти різко змінилось, що вимагало від керівників шкіл відповідних дій. Звичайно, такі умови створювали відповідний фон для вияву керівниками стресової готовності.

Особливу значущість в досліджуваному питанні набуває здатність до рефлексії, тому що не усвідомлюючи свої зовнішні та внутрішні ресурси, не оцінивши можливості, не можливо свідомо вибрати та реалізувати стратегію адаптації до життєвих і професійних кризових ситуацій.

Наш погляд, рефлексивна діяльність передбачає розвиток самосвідомості, яка виявляється в самопізнанні, самооцінці й саморегульованні поведінки; прагнення до особистісного розвитку, самовираження і саморегуляції. Рефлексія у процесі здійснення управління закладом загальної середньої освіти – це інтелектуальна й емоційна діяльність, під

час якої керівник осмислює власний управлінський досвід з метою отримання цілісного уявлення про оптимальний вибір шляхів і методів управління у змінюваних умовах.

Варто зазначити, що термін «рефлексія» тлумачать як самопізнання, спрямоване на відображення у свідомості власних конкретних здібностей. Згідно з визначенням, наведеним у психологічному словнику, рефлексія – спрямованість пізнання людини на саму себе, на свою діяльність і поведінку, свій внутрішній світ, психічні якості й стани; вміння уявити себе на місці іншої людини, подумки програвати ситуацію, в якій вона опинилася [3]. А отже, професійна рефлексія формується на базі загальної рефлексії особистості, включає зазначені характеристики й визначається як комплекс уявлень людини про себе як професіонала, самооцінку та самоаналіз продуктів власної професійної діяльності, усвідомлення своїх дій, поведінки, іміджу й прогнозування наслідків впливу.

Щодо рефлексії керівника закладу загальної середньої освіти, то вона визначає ставлення керівника до самого себе як до суб'єкта управлінської діяльності, допомагає спостерігати, аналізувати, контролювати, оцінювати власні дії; прогнозувати стратегію поведінки в різноманітних управлінських ситуаціях. Нам імпонує думка І. Блохіної, яка вважає, що рефлексія управлінської діяльності – спрямованість мислення керівника на самого себе, на власні процеси засвоєння соціального досвіду, на усвідомлення структури управлінської діяльності та її результатів [1, с. 48]. У свою чергу, науковець зазначає, що здібності керівника до рефлексії найбільш повно проявляються в наступних видах професійної управлінської діяльності: в оцінці виробничої ситуації, у тому числі поведінки інших людей; визначенні, постановці, виборі мети; аналізі виробничих проблем і прийнятих рішень; визначенні відносин і дій в міжособистісній чи груповій взаємодії, а також виборі стратегії і тактики організаційної поведінки в цілому; оцінці й усвідомленні свого службового становища.

Отже, щодо здатності до рефлексії як адаптивного ресурсу керівника закладу загальної середньої освіти, то вона набуває своєї специфіки й рис, зумовлених характером змін у професійній діяльності, яке полягає в постійному рефлексивному аналізі цих змін, розумінні контексту як власних дій, так і дій іншої людини. У цьому контексті здатність до рефлексії керівника закладу загальної середньої освіти визначається як якісна характеристика суб'єкта діяльності, що усвідомлює специфіку свого професійного «Я», осмислює процес і результати професійної діяльності, аналізує власні дії і співвідносить їх з особливостями розвитку організації, оцінює адекватність обраної стратегії, вміє аналізувати й усувати недоліки з метою виживання і підвищення конкурентоспроможності закладу загальної середньої освіти.

Література:

1. Блохіна І. О. Дослідження особливостей прояву рефлексивності майбутніми управлінцями навчальними закладами. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*, 2015. № 3(45). С. 46–51.
2. Освітній процес в умовах війни: тенденції та висновки. Освіта.UA, 2022. URL: <https://osvita.ua/school/88943/>
3. Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання: монографія / за ред. проф. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 443 с.

ПСИХОЛОГІЧНА СПІЙКІСТЬ СПОРТСМЕНІВ-ГИРЬОВИКІВ ПІД ЧАС ЗМАГАНЬ

Літовченко В. Ю.

*майстер спорту міжнародного класу,
старший викладач кафедри фізичного виховання
Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків, Україна*

Виходячи на поміст гирьовики ставлять перед собою ряд завдань. В першу чергу спортсмени розраховують на успішне завершення вправ. Деякі спортсмени сподіваються поставити особистий рекорд, інші показати свій кращий результат в окремих вправах, а найдосвідченіші перемогти. Кожен гирьовик працює на помості по своєму плану і вибирає особисту стратегію.

На Чемпіонатах світу та Європи, де змагаються найкращі спортсмени, найбільш поширена стратегія взяти високий темп підйомів, захопити лідерство і здобути перемогу. Зазвичай, якщо лідер у підгрупі відірвався від інших спортсменів на значну кількість підйомів, бажання наздогнати його зникає у суперників. Звичайно, гирьовик, що дотримується саме такої тактичної схеми, повинен мати психологічну стійкість, віру в свої можливості і бути готовим до болісного завершення останніх хвилин коли інші гирьовики ось-ось можуть наздогнати його. Зазвичай, для спортсменів які захопили лідерство, змагання стають особливо напруженими. Лідер намагається підтримувати високий темп підйомів як можна довше, а суперник, що володіє великим запасом спеціальної витривалості, хоче все же наздогнати його і показати більший результат.